

پژواک

سؤال‌های ذره‌بینی

پاسخ به پرسش‌های کارشناسان و معلمان استان خوزستان

این صفحه برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های معلمان، ناشران و همکاران ما در استان‌های سراسر کشور ایجاد شده است. ممکن است چنین پرسش‌هایی در ذهن شما نیز وجود داشته باشند. در شمارهٔ پیش به پرسش‌هایی از استان خراسان رضوی پاسخ دادیم. در این شماره، پرسش‌هایی از معلمان و کارشناسان استان خوزستان همراه با پاسخ‌های آن‌ها منتشر می‌شود. با تشکر از گروه تحلیل محتوای این استان، شما را به خواندن پرسش‌ها و پاسخ‌ها دعوت می‌کنیم.

ملاک‌های استاندارد بودن یک کتاب

۱. چه ملاک‌ها و شاخص‌هایی از طرف دفتر برای تعیین استاندارد بودن یک رسالهٔ مکتوب در نظر گرفته شده است؟ (لطفاً الگوی بررسی و ریزامتیازات را اعلام فرمایید.)

برای بررسی هر کتاب دو گروه معیار وجود دارد: «معیارهای عمومی» که در همهٔ کتاب‌ها مشترک‌اند، و «معیارهای اختصاصی» که مربوط به کتاب‌های یک موضوع درسی خاص، مانند علوم تجربی، ریاضی، ادبیات فارسی یا زبان انگلیسی هستند. با عنایت به این موضوع، توضیح محتوای برگه‌های متفاوت و اعلام ریزنمرات هر برگه، نیازمند کتابچه‌ای چند صدصفحه‌ای است. البته این ویژگی‌ها در اسنادی با عنوان «سند راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی» به تفکیک موضوعات

درسی مورد بحث قرار گرفته‌اند که این اسناد از طریق منوی وبگاه سامان کتاب (به نشانی <http://samanketab.roshdmag.ir>) قابل دریافت و مطالعه‌اند و البته به‌زودی نسخهٔ به‌روز شدهٔ آن‌ها نیز ارائه خواهد شد.

ولی به‌طور خلاصه می‌توان گفت کتاب نباید با برنامهٔ درسی و رویکردهای آن در تضاد باشد؛ کتاب باید موجب تفکر و خلاقیت دانش‌آموز شود و دست‌کم مانع از آن‌ها نشود (مثلاً نوشتن پاسخ کامل برای پرسش‌های کتاب، خصوصاً کتاب‌های درسی، موجب امتیاز منفی می‌شود). در کتاب با توجه به روحیات گونه‌گون دانش‌آموزان، باید حتی‌الامکان از شیوه‌ها و قالب‌های نو و متنوع برای طرح مباحث استفاده شده باشد. حجم کتاب نباید خیلی زیاد باشد و در صورت امکان از نمودار، نقشه و جدول برای تسهیل یادگیری استفاده شود. همچنین کتاب باید از غلط‌های

علمی و تعریف‌های من‌درآوردی و حتی غلط‌های ویرایشی مؤثر عاری باشد.

افزون بر این‌ها، ظاهر کتاب‌ها نیز نباید خواننده را در فرایند مطالعه خسته کند. برای این منظور کتاب باید قلم مناسب و صفحه‌آرایی قابل قبول داشته باشد. اگر کتابی عاری از این مشکلات عمده باشد، کتابی مناسب و استاندارد خواهد بود. البته برخی از اشکالات ظاهری و فیزیکی کوچک، که در کیفیت محتوا اثر زیادی ندارند، قابل اغماض‌اند.

آیا اعلام نتیجه به ناشر، باعث سوءاستفاده او می‌شود؟

۲. به نظر شما ارائه پاسخ و نتیجه بررسی درخواست آثار ثبت شده در سامانه استاندارد کتاب‌های آموزشی و تربیتی صرفاً به ناشران (در حالی که صاحب اصلی هر اثر، مؤلف آن است) باعث سوءاستفاده بعضی از ناشران در این زمینه نمی‌شود؟

نتیجه بررسی کتاب در صورت درخواست مؤلف، به خود او هم داده می‌شود. بنابراین پاسخ صرفاً در اختیار ناشر قرار نمی‌گیرد. ضمناً به نظر می‌رسد، مؤلف کتاب و ناشر - که برای انتشار کتاب سرمایه‌گذاری کرده است - هر دو به گونه‌ای صاحب اثر شمرده می‌شوند. بنابراین چرا باید دانستن نتیجه توسط ناشر، موجب سوءاستفاده شود؟

اگر نویسنده‌ای مایل باشد چنین اطلاعاتی فقط در اختیار خودش قرار بگیرد، می‌تواند مجوز کتاب را به نام خود اخذ و کتاب را با سرمایه خود منتشر کند. در این صورت، در سامانه هم به‌عنوان «ناشرمؤلف» ثبت نام می‌کند و به این ترتیب تمام مکاتبات با شخص وی صورت می‌گیرد.

آیا معرفی یک کتاب توسط ادارات کل منع قانونی دارد؟

۳. آیا معرفی اثر یک ناشر، یا چند اثر از چند ناشر تأیید شده در کتابنامه رشد یا فهرستگان، توسط ادارات کل استان‌ها به مدارس منع قانونی دارد؟ به عبارت دیگر آیا ادارات کل مجاز به معرفی رسمی یک یا چند منبع مشخص به مدارس هستند؟

در ماده ۱۵ آیین‌نامه اجرایی مدارس، آنجا که وظایف شورای معلمان را گوشه‌زد می‌کند، انتخاب منابع آموزشی برعهده معلمان مدرسه گذاشته شده است. منطق انتخاب کتاب آموزشی و تربیتی و معرفی آن توسط معلمان این است که آن‌ها از توانایی‌های ذهنی و دانشی شاگردانشان بیش از دیگران آگاهی دارند و بهتر می‌دانند کدام منبع برای آن‌ها مناسب‌تر است. مثلاً معلمان مدرسه بهتر می‌توانند بر حسب شرایط مدرسه، کتاب‌های مناسب را برای کتابخانه کلاس یا مدرسه خریداری کنند و اگر لازم باشد، کتاب‌های آموزشی خاصی به دانش‌آموز یک پایه خاص معرفی شود، معلم هر کلاس به ویژگی‌های شاگردانش بیش از دیگران اشراف دارد و می‌تواند برای هر گروه از شاگردان، کتاب مناسب آن‌ها را معرفی کند

و در این کار از مشورت و تجربه همکاران خود در «شورای معلمان» هم استفاده کند.

مصوبه ۸۲۸ «شورای عالی آموزش و پرورش»، فقط گوشه‌زد کرده است که این منابع از بین هزاران منبعی انتخاب شود که توسط کارشناسان بررسی و به‌عنوان استاندارد معرفی شده‌اند. به این ترتیب، معرفی یک کتاب آموزشی خاص خصوصاً کتاب کمک‌درسی از سوی استان، به نوعی نقض غرض به‌نظر می‌رسد.

نوع حمایت از تولیدکنندگان آثار استاندارد

۴. آیا دفتر سیاست‌هایی برای حمایت از تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان آثار مکتوب در سطح استان‌ها دارد یا این کار به سطح وزارتخانه و سازمان پژوهش محدود است؟

اگر منظور از حمایت، معرفی کتاب‌های مناسب و استانداردهای آن‌ها باشد، دفتر انتشارات از تمام کتاب‌های مناسب و استاندارد حمایت می‌کند. به این منظور کتاب‌های مناسب، پس از تأیید کارشناسان، ابتدا در سامانه کنترل کیفیت منابع مکتوب (<http://samanketab.roshd.ir>)، و در فاصله اندکی در وبگاه سامان کتاب (<http://samanketab.roshdmag.ir>) و پس از آن در کتابنامه رشد و فهرستگان رشد و حتی در صورت کسب امتیاز لازم، در پایان کتاب درسی معرفی می‌شوند. این کتاب‌ها همچنین در جشنواره کتاب رشد به رقابت برمی‌خیزند.

اگر منظورتان هم حمایت‌هایی مانند حمایت در جشنواره انتخاب معلمان نمونه است، در دستورالعمل انتخاب معلمان امتیازی برای تألیف کتاب مناسب و استاندارد توسط معلمان مؤلف در نظر گرفته شده است.

ادارات کل چگونه می‌توانند کتاب چاپ کنند؟

۵. ادارات کل استان‌ها در صورت تمایل به فعالیت در زمینه چاپ و نشر کتاب، نشریه و... چگونه می‌توانند در این خصوص اقدام کنند؟ لطفاً راهکارهای قانونی و عملی در این رابطه را بیان بفرمایید.

به نظر می‌رسد فعالیت ادارات کل استان‌ها در این حوزه، تابع «آیین‌نامه اجرایی قانون ممنوعیت وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی از چاپ و انتشار نشریات غیر ضرور مصوب ۱۳۶۵» باشد که توسط هیئت دولت به تصویب رسیده است. این آیین‌نامه برای اجرایی کردن قانونی نوشته شده است که در ۱۳۶۵/۷/۲۹ در مجلس شورای اسلامی تصویب شد و مطابق آن، نهادهای دولتی (به استثنای نهادهایی که در همان قانون نام برده شده‌اند)، از انتشار کتاب و نشریه و مانند آن منع شده‌اند. مطابق این آیین‌نامه، در صورت ضرورت، توسط بالاترین مقام مسئول در دستگاه دولتی، تقاضایی به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارسال می‌شود تا مجوز لازم برای این کار صادر شود. متن این آیین‌نامه از طریق اینترنت قابل دستیابی است.